

Streszczenie pracy doktorskiej

pt. **Relacje polityczno-gospodarcze
pomiędzy Republiką Białoruś a Chińską Republiką Ludową**

Celem pracy jest zdefiniowanie uwarunkowań systemowych i geopolitycznych polityki zagranicznej Republiki Białoruś (RB) wobec Chińskiej Republiki Ludowej (ChRL) i analiza wpływu chińsko-białoruskich relacji bilateralnych na sytuację wewnętrzną w Republice Białoruś, a także zbadanie jej aktualnej roli geopolitycznej w regionie Europy Środkowo-Wschodniej. Relacje bilateralne zostały zbadane na podstawie analizy stosunków politycznych, gospodarczych, finansowych, jak również w dziedzinie wojskowości, turystyki, edukacji z uwzględnieniem oddziaływania czynników wewnętrznych oraz zewnętrznych. Szczególną uwagę zwrócono na wpływ polityki Federacji Rosyjskiej, a także innych istotnych graczy w regionie (Unii Europejskiej, Stanów Zjednoczonych, Ukrainy), na charakter bilateralnej współpracy chińsko-białoruskiej. Ważnym aspektem badań jest studium przypadku – funkcjonowanie Chińsko-Białoruskiego Parku Przemysłowego Wielki Kamień, który stanowi istotny element nowej chińskiej polityki ekspansjonistycznej pt. Inicjatywa Pasa i Szlaku.

W pracy zostały wykorzystane przede wszystkim oficjalne dokumenty rządowe RB i ChRL, a także liczne pozycje książkowe, artykuły naukowe, a także programy, raporty, analizy i roczniki białoruskie, chińskie i polskie. Analizie poddano umowy, porozumienia, protokoły i deklaracje bilateralne, coroczne *Orędzia Prezydenta Republiki Białoruś A.G. Łukaszenki do narodu białoruskiego i Zgromadzenia Narodowego Republiki Białoruś*, akty prawne wyższego (ustawy, uchwały, dekrety Prezydenta Republiki Białoruś) i niższego szczebla (Rozporządzenia Rady Ministrów Republiki Białoruś), dane statystyczne. Cennym uzupełnieniem były ponadto artykuły prasowe, wywiady, źródła internetowe propaństwowych mediów oraz niezależnych ośrodków badawczych.

W trakcie realizacji projektu badawczego nr POWR.03.03.00-IP.08-00-P13/18 programu PROM NAWA została przeprowadzona kwerenda w archiwum Chińsko-Białoruskiego Parku Przemysłowego Wielki Kamień, w Narodowym Archiwum Białorusi i bibliotekach naukowych Republiki Białoruś, a także w Republikańskim Instytucie Sinologii im. Konfucjusza Białoruskiego Uniwersytetu Państwowego.

Płaszczyznę teoretyczną dla badanych relacji stanowi realizm neoklasyczny, który łączy perspektywy systemowe (poziom stosunków międzynarodowych) i subsystemowe (poziom państwa). Analiza polityczno-gospodarczych relacji białorusko-chińskich została oparta na określonej metodologii, obejmującej: podejście empiryczne, metodę analizy instytucjonalno-prawnej, metodę analizy danych zastanych, metodę behawioralną, metodę analizy porównawczej.

Niniejsza praca składała się z pięciu rozdziałów, zgrupowanych w trzech większych częściach: teoretyczną (I rozdział), deskryptywną (II i III rozdział) oraz eksplanacyjną (rozdziały IV–V).

W pierwszym rozdziale zaprezentowano genezę teorii realizmu neoklasycznego, podstawowe jej założenia oraz metodę zastosowania jej do analizy polityczno-gospodarczych relacji Republiki Białoruś i Chińskiej Republiki Ludowej.

Drugi rozdział pracy poświęcony był analizie podstawowych uwarunkowań polityki zagranicznej Republiki Białoruś wobec Chińskiej Republiki Ludowej jako punkt wyjścia do rozważań na temat współpracy, jej wzmacniania lub osłabiania na arenie międzynarodowej.

W trzecim rozdziale przybliżone zostały współczesne trendy polityki zagranicznej Chińskiej Republiki Ludowej. Naświetlono genezę i rolę chińskiego globalizmu w regionie Europy Środkowo-Wschodniej oraz na arenie międzynarodowej. Przedstawiono tło historyczne kształtowania się relacji bilateralnych.

W rozdziale czwartym dokonano strukturalno-jakościowej charakterystyki relacji bilateralnych między Chińską Republiką Ludową a Republiką Białoruś. Przeprowadzono analizę wymiarów współpracy białorusko-chińskiej w takich obszarach, jak współdziałanie polityczne, polityka inwestycyjna, polityka handlowa i partnerstwo w innych dziedzinach.

W piątym rozdziale rozprawy w formie studium przypadku przeprowadzono analizę historii powstania i działalności Chińsko-Białoruskiego Parku Przemysłowego Wielki Kamień. Ważną częścią rozdziału była analiza działalności propagandy państwowej, która aktywnie wykorzystuje Park Przemysłowy, uznając go za jednoznaczny sukces polityki Łukaszenki wobec Chin.

Przeprowadzone badania jednoznacznie dowodzą, że aktywne polityczne wsparcie Łukaszenki dla udziału Białorusi w Inicjatywie Pasa i Szlaku nie doprowadziło do ostatecznego sukcesu polityki wielowektorowości, polegającej na stosunkowo umiejętnym lawirowaniu między głównymi graczami w regionie, czyli Rosją, Unią Europejską oraz Chinami. Stan wzajemnych stosunków białorusko-chińskich można scharakteryzować w kategoriach rozbudowanej współpracy politycznej, przynoszącej wyraźne korzyści Chinom,

przy jednoczesnej stagnacji w rozwoju stosunków gospodarczo-inwestycyjnych. Chińczycy ignorują zapotrzebowania Białorusi w dziedzinie pozyskiwania technologii niezbędnych do modernizacji przestarzałego przemysłu. RB nie jest dziś w stanie zaoferować Chinom stabilności i bezpieczeństwa szlaków tranzytowych w ramach Inicjatywy Pasa i Szlaku. Kryzysy ostatnich lat: pandemia SARS COVID-19, masowe protesty na Białorusi 2020 roku i wojna Rosji przeciwko Ukrainie, poskutkowały pogorszeniem klimatu wzajemnych relacji gospodarczych i praktycznym załamaniem polityki inwestycyjnej Chin na Białorusi. Struktura i poziom chińskich inwestycji zagranicznych w Republice Białoruś ma marginalny wpływ na stan białoruskiej gospodarki, która obecnie boryka się z kryzysem. Mimo to obecność Chin na Białorusi jest szeroko wykorzystywana przez rząd Łukaszenki w celach propagandowych – zarówno w polityce wewnętrznej, jak i zagranicznej. Ostentacyjne eksponowanie w mediach publicznych relacji bilateralnych ma służyć przekonaniu własnego społeczeństwa o rzekomym sukcesie wizerunkowym Łukaszenki na arenie międzynarodowej. Rozwój relacji białorusko-chińskich jest obecnie możliwy jedynie w wykładni polityki zagranicznej Federacji Rosyjskiej. O ile przed 2020 rokiem relacje białorusko-chińskie stanowiły pewną alternatywę zależności Białorusi od Rosji, o tyle po wprowadzeniu sankcji straciły one znacząco na znaczeniu.

Słowa kluczowe: relacje białorusko-chińskie, polityka zagraniczna Republiki Białoruś, realizm neoklasycyzy, Chińska Republika Ludowa.

20.05.2023 Tatiana Iwanow